

Mål C-243/20

Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler

Datum för ingivande:

5 juni 2020

Domstol som begär förhandsavgörande:

Polymeles Protodikeio Athinon (Grekland)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

5 maj 2020

Kärande:

DP

SG

Svarande:

Trapeza Peiraios AE

Saken i det nationella målet

Talan med yrkande att vissa villkor i ett bankavtal som har ingåtts med konsumenter ska förklaras vara oskäligen

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Artikel 267 FEUF, tolkningen av direktiv 93/13/EEG

Frågor som har hänskjutits för förhandsavgörande

- 1) Ska artikel 8 i direktiv 93/13/EEG, enligt vilken medlemsstaterna får anta strängare bestämmelser för att säkerställa bästa möjliga skydd för konsumenten, tolkas på så sätt att en medlemsstat får låta bli att införliva artikel 1.2 i direktiv 93/13/EEG med sin nationella lagstiftning och tillåta

- domstolsprövning av villkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter eller dispositiva bestämmelser?
- 2) Kan det anses att artikel 1.2 första och andra stycket [andra stycket finns inte i den svenska versionen av direktiv 93/13 – Övers. anm.] i direktiv 93/13/EEG, trots att den inte uttryckligen har införlivats med den grekiska lagstiftningen, ändå har antagits indirekt i överensstämmelse med innehållet i artiklarna 3.1 och 4.1 i direktivet på det sätt som den har införlivats genom bestämmelsen i artikel [2].[6] i lag nr 225[1]/1994?
 - 3) Omfattar begreppet oskäligen villkor och deras räckvidd, enligt definitionen av dem i bestämmelserna i artiklarna 3.1 och 4.1 i direktiv 93/13/EEG, undantaget i artikel 1.2 första och andra stycket [andra stycket finns inte i den svenska versionen av direktiv 93/13 – Övers. anm.] i direktivet?
 - 4) Kan ett villkor i ett kreditavtal som har ingåtts mellan en konsument och ett kreditinstitut och avspeglar innehållet i en dispositiv bestämmelse i medlemsstaten bli föremål för prövning av huruvida de allmänna avtalsvillkoren är oskäligen enligt bestämmelserna i direktiv 93/13/EEG när detta villkor inte har varit föremål för individuell förhandling?

Anförda unionsbestämmelser

Rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäligen villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29), i synnerhet artiklarna 1.2 och 8

Anförda nationella bestämmelser

Artikel 291 i civillagen: ”När det rör sig om en finansiell skuld i utländsk valuta som ska betalas i Grekland har gäldenären, såvida inte annat har avtalats, rätt att betala i nationell valuta med tillämpning av gällande växelkurs för den utländska valutan på betalningsdagen och betalningsplatsen.”

Lag nr 2251/1994, Konsumentskydd (FEK A' 191, i dess ändrade lydelse), i synnerhet artikel 2.6.

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Den 3 september 2004 ingick kärändena, i egenskap av låntagare, och svaranden, i egenskap av långivare, ett avtal om ett avbetalningslån enligt vilket svaranden beviljade kärändena ett fastighetslån på 100 000,00 euro med en sammanlagd löptid på 30 år. I låneavtalet angavs att räntesatsen skulle vara rörlig och beräknas enligt interbankräntan EURIBOR baserad på 360 dagar per år.

- 2 I början av år 2007 föreslog svaranden genom sina tjänstemän att kärandena skulle ändra låneavtalet och omvandla lånevalutan från euro till schweiziska franc (CHF) eftersom LIBOR-räntan var avsevärt mycket lägre än EURIBOR, vilket skulle innebära en minskad månadskostnad vid återbetalning av lånet.
- 3 Således ingick parterna den 26 mars 2007 ett tilläggsavtal om ändring av det ursprungliga låneavtalet genom vilket lånevalutan omvandlades från euro till schweiziska franc. I detta tilläggsavtal kom parterna överens om att den återstående delen av lånet, som den 26 mars 2007 uppgick till 95 726,36 euro, skulle omvandlas till schweiziska franc den 17 april 2007. Vidare avtalade parterna om en årlig fast räntesats på 3,65 procent under de första tre åren och därefter en rörlig räntesats som skulle beräknas enligt interbankräntan LIBOR för schweiziska franc med 360 dagar per år.
- 4 Den 25 juni 2007 avtalade parterna om en ny ändring av samma låneavtal enligt vilken det återstående lånebeloppet, som den 16 juni 2007 uppgick till 95 362,84 euro, skulle omvandlas till schweiziska franc den 17 juli 2007 i överensstämmelse med de villkor och avtal som beskrevs detaljerat i det ovannämnda ändringsavtalet. Genom detta nya ändringsavtal avtalade parterna om en årlig fast räntesats på 3,9 procent under de första tre åren och därefter en rörlig räntesats som skulle beräknas enligt interbankräntan LIBOR för schweiziska franc med 360 dagar per år.
- 5 Avtalsvillkor 4.5 i ovannämnda ändringsavtal har följande ordalydelse:

”Låntagaren ska betala tillbaka lånet antingen i schweiziska franc eller motsvarande värde (motvärde) i euro av värdet i schweiziska franc, som beräknas på betalningsdagen för avbetalningsbeloppet enligt den aktuella växelkurs som framgår av interbankmarknaden för valutor. Denna kurs kommer att vara högre än bankens aktuella säljkurs för schweiziska franc, som anges i den dagliga bulletinen över bankens växelkurser.”
- 6 Villkor 8.1.3 i ändringsavtalet föreskriver bland annat att ”[b]anken, om låneavtalet hävs, utöver de verkningar som framgår av avtalet även har möjlighet (men inte skyldighet) att omvandla den återstående delen av det skuldbelopp som ännu inte har förfallit till betalning till euro enligt bankens aktuella säljkurs för schweiziska franc, som anges i den dagliga bulletinen över bankens växelkurser, på dagen för omvandling av den sammanlagda skulden till euro samt lägga på dröjsmålsränta som beräknas enligt bankens aktuella räntesats för fastighetslån, plus vinstmarginalen och skatten enligt lag nr 128/1975 med ett tillägg på 2,5 procentenheter. Gäller högre dröjsmålsräntesatser är det dessa som tillämpas”.
- 7 Fram till år 2015 gjordes regelbundna månatliga avbetalningar och kärandena var övertygade om att det kapitalbelopp för lånet som skulle återbetalas minskade successivt med de månatliga avbetalningarna.
- 8 Enligt kärandenas uppfattning innebar tillämpningen av ovannämnda villkor och skyldigheten att återbetala lånet enligt gällande växelkurs vid tidpunkten för

avbetalningarna att de hade betalat tillbaka ett sammanlagt belopp på 98 298,62 euro av lånet, men den 17 april 2018 meddelade svaranden att kärandenas skuld enbart vad gäller lånets [resterande] kapitalbelopp att återbetala uppgick till 87 858,78 euro.

- 9 Mot bakgrund av dessa omständigheter väckte kärandena den 17 september 2018 talan vid Polymeles Protodikeio Athinon (Förstainstansrätten i Aten) och yrkade bland annat att de nämnda avtalen om ändring av låneavtalet skulle förklaras vara oskäliga på grundval av artikel 2.6 och 2.7 i lag nr 2251/1994 och artikel 281 i civillagen, enligt vilken missbruk av rättigheter är förbjudet, och därmed ogiltiga.

Parternas huvudargument

- 10 Kärandena har gjort gällande att svaranden aldrig informerade dem om valutarisken, varken före eller i samband med ingåendet av avtalet, trots att de inte hade nödvändiga kunskaper för att förstå denna risk. De har anfört att de beslutade att ingå låneavtalet i schweiziska franc på förslag av en banktjänsteman, som presenterade denna typ av lån som det mest fördelaktiga erbjudandet på grund av den låga räntesatsen. Banktjänstemannen varnade dem inte vid något tillfälle för den risk för svängningar i växelkursen som fanns dold i detta avtal, trots att vederbörande visste att kärandena inte hade inkomster i schweiziska franc. Till följd av valutakursförändringar mellan den schweiziska francen och euron gick en avsevärd del av de månatliga avbetalningarna förlorade. Om banktjänstemannen hade informerat kärandena om övervältringen av valutariskerna och deras konsekvenser hade de inte ingått det aktuella avtalet.
- 11 Kärandena har gjort gällande att de omstridda villkoren (4.5 och 8.1.3) i låneavtalet – enligt vilka kärandena skulle uppfylla sina skyldigheter gentemot banken antingen i den fastställda valutan eller i euro på grundval av aktuell säljkurs för den fastställda valutan på betalningsdagen för varje avbetalning – är oskäliga och därför ogiltiga i kraft av själva lagen (*ipso jure*) enligt artikel 2 i lag nr 2251/1994. För det första är det inte klart och begripligt på vilken ekonomisk grund införandet av ovannämnda villkor vilar och vilka ekonomiska konsekvenser det har för det sammanlagda belopp som ska betalas tillbaka. Detta har till följd att villkoret strider mot principen om öppenhet. För det andra är villkoret inte tillräckligt klart vad gäller kriterierna för svängningar avseende avbetalningar och kapitalbelopp. Det innebär att banken när som helst kan fastställa dessa ensidigt utan att banken på förhand känner till de specifika och rimliga kriterier som från gång till gång används för att definiera växelkursen.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 12 Kärandena har bland annat yrkat ogiltigförklaring av ändringsavtalen, och i synnerhet villkoren 4.5 och 8.1.3, på grund av att de är oskäliga. Dessa villkor avspeglar huvudsakligen bestämmelsen (av dispositiv karaktär) i artikel 291 i civillagen. I förevarande fall ska det därför slås fast huruvida den hänskjutande

domstolen får pröva om dessa villkor är oskäliga. Den rättsliga ram som ska tillämpas i det nationella målet för denna prövning omfattar dels bestämmelserna i direktiv 93/13, dels bestämmelserna i lag nr 2251/1994 som har införlivat detta direktiv med den grekiska lagstiftningen. Det ska påpekas att införlivandet av direktivet med den grekiska lagstiftningen inte uttryckligen har omfattat bestämmelsen i artikel 1.2, enligt vilken villkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter (eller dispositiva bestämmelser) ska undantas från prövningen av huruvida villkoren är oskäliga.

- 13 Det råder i grekisk rättspraxis olika meningar om huruvida det ovannämnda undantaget i artikel 1.2 i direktiv 93/13 – även när det inte uttryckligen har införts i den grekiska lagstiftningen – kan anses vara införlivat genom tolkning, med den följden att det inte går att pröva huruvida ett villkor i ett låneavtal som avspeglar en lagbestämmelse – i förevarande fall bestämmelsen i artikel 291 i civillagen – är oskäligt.
- 14 I dom nr 4/2019 meddelad av Areios Pagos (Högsta domstolen, Grekland) (i plenum) fann en majoritet av ledamöterna i nämnda domstol att, även om detta undantag inte har införlivats med den nationella lagstiftningen genom en specifik eller uttrycklig lagbestämmelse, ska det ändå anses vara införlivat i lagstiftningen genom en tolkning av de nationella bestämmelserna som är förenlig med unionsrätten. I själva verket föreskrivs följande i artikel 2.6 i lag nr 2251/1994: ”Allmänna affärsvillkor som medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten är förbjudna och ogiltiga. Frågan om ett allmänt avtalsvillkor är oskäligt ska prövas med beaktande av vilken typ av varor eller tjänster som avtalet avser, syftet med avtalet och alla specifika omständigheter i samband med att avtalet ingicks samt alla övriga villkor i avtalet eller något annat avtal som det är beroende av.” För att ett allmänt affärsvillkor ska anses vara oskäligt enligt lag nr 2251/1994 ska det aktuella villkoret medföra ”en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten”. Om villkoret i fråga emellertid avspeglar en nationell lagbestämmelse av bindande eller dispositiv karaktär, kan det per definition varken vara fråga om obalans mellan avtalsparterna eller något oskäligt avtalsvillkor. Följaktligen undantas ett sådant villkor per definition från tillämpningsområdet för lag nr 2251/1994. Av detta följer att det i så fall föreligger en skuld uttryckt i utländsk valuta men gäldenären ges möjligheten att i stället betala under andra former än de som gällde ursprungligen, däribland i lokal valuta med tillämpning av gällande växelkurs för den utländska valutan på betalningsdagen och betalningsplatsen. Ett villkor av detta slag i ett låneavtal mellan en bank och en låntagare avspeglar faktiskt innehållet i bestämmelsen i artikel 291 i civillagen. Det föreligger följaktligen varken obalans mellan avtalsparterna eller något oskäligt villkor.
- 15 Den hänskjutande domstolen har emellertid med majoritetsbeslut antagit minoritetens synsätt i ovannämnda dom meddelad av Areios Pagos (Högsta domstolen) (Grekland) (i plenum). Enligt detta synsätt kan undantaget i artikel 1.2 i direktiv 93/13, som inte uttryckligen har införlivats med den nationella

lagstiftningen genom lag nr 2251/1994, inte ens genom tolkning anses vara omfattat av bestämmelsen i artikel 2.6 i denna lag. Om den nationella lagstiftaren hade haft för avsikt att införliva denna bestämmelse hade lagstiftaren gjort det specifikt och uttryckligen. Under alla omständigheter ska undantagen från regeln (att samtliga allmänna affärsvillkor ska prövas med avseende på huruvida villkoren är oskäligen) tolkas restriktivt och strikt så att denna regel inte åsidosätts. Detta motiveras av den omständigheten att direktiv 93/13 har infört en partiell harmonisering, det vill säga fastställt ett minimiinnehåll i den nationella lagstiftningen om oskäligen villkor. Detta framgår av tolfte skälet, enligt vilket medlemsstaterna med stöd av artikel 8, inom det område som omfattas av detta direktiv, får anta eller behålla strängare bestämmelser som är förenliga med fördraget för att säkerställa bästa möjliga skydd för konsumenten. Detta uppnås genom att de av direktivets bestämmelser som begränsar konsumentskyddets räckvidd inte införlivas, som i fallet med bestämmelsen i artikel 1.2 som inte har införlivats med nationell lagstiftning trots de senare ändringarna i lag nr 2251/1994. Om lagstiftaren medvetet har underlåtit att införliva undantaget i artikel 1.2 i direktivet med sin nationella lagstiftning har detta direktiv vad gäller den icke införlivade bestämmelsen ingen horisontell direkt effekt mellan privata parter. Vidare kan den nationella lagstiftningen inte tolkas i överensstämmelse med direktivets anda och målsättningar, eftersom det skulle medföra att det bättre konsumentskydd som eftersträvas av lagstiftaren genom lag nr 2251/1994 (genom att undantaget i artikel 1.2 i direktivet inte har införlivats) minskar. Detta skulle därmed utgöra en icke godtagbar tolkning *contra legem* av nationell rätt.

- 16 Den hänskjutande domstolen anser att det i förevarande fall råder tvivel om tolkningen av bestämmelserna i direktiv 93/13, närmare bestämt huruvida bestämmelsen i artikel 1.2 i direktivet ska tillämpas om den inte uttryckligen har införlivats med den nationella lagstiftningen, och i det aktuella fallet den grekiska. Den hänskjutande domstolen anser därför att det är nödvändigt att begära förhandsavgörande från EU-domstolen, eftersom denna prövning är grundläggande för att fastställa om villkoren 4.5 och 8.1.3 i det aktuella låneavtalet är oskäligen och därmed ogiltiga. För det fall att det anses att detta undantag inte har införts i den grekiska lagstiftningen kan den hänskjutande domstolen nämligen slå fast att de ovannämnda villkoren är ogiltiga på grund av att de är oskäligen. Denna möjlighet finns inte för det fall att detta undantag i praktiken kan anses vara införlivat med den grekiska lagstiftningen genom tolkning.
- 17 I detta sammanhang ska det påpekas att majoriteten i den hänskjutande domstolen anser att denna bestämmelse i artikel 1.2 i direktiv 93/13 inte ska tillämpas, eftersom den inte uttryckligen har införlivats med den grekiska lagstiftningen. Detta får till följd att de grekiska domstolarna får pröva om villkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter (och dispositiva bestämmelser) är oskäligen. Som påpekats ovan har det emellertid hävdats att detta undantag ska anses vara omfattat av bestämmelsen i artikel 2.6 i lag nr 2251/1994 på grundval av en tolkning som är förenlig med unionsrätten. Vidare utgör denna bestämmelse ett fullständigt införlivande av artiklarna 3.1 och 4.1 i direktiv 93/13. Enligt denna

uppfattning kan den omständigheten att villkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter (och dispositiva bestämmelser) är undantagna från prövningen av huruvida de är oskäligen anses vara omfattad av bestämmelserna i artiklarna 3.1 och 4.1 i direktivet. En av de tolkningsfrågor som framställs till EU-domstolen rör just detta tolkningssätt.

- 18 En medlem av den hänskjutande domstolen är av den uppfattningen att den aktuella rättsfrågan redan har avgjorts av Areios Pagos (Högsta domstolen) (Grekland) (i plenum) och att den hänskjutande domstolen ska pröva och fatta beslut i frågan både materiellt och rättsligt sett utan att något förhandsavgörande behöver begäras från EU-domstolen.

ARBETS
DOKUMENT